TARİH Sınıf-10

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU DÜNYA GÜCÜ OSMANLI (1453-1595) / KARALARIN VE DENİZLERİN HÂKİMİ

KARALARIN VE DENİZLERİN HÂKİMİ

İstanbul'un Fethi'nden sonra Osmanlı Devleti artık bir kıta yani kara gücü hâline gelmiştir. Özellikle XVI. Yüzyıldaki yoğun askerî ve siyasi faaliyetleriyle Osmanlılar, cihanşümul anlayışa sahip devletlerden biri olmuştur. Aynı dönemlerde Avrupa'da Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu, Habsburgların iktidarında en geniş sınırlarına ulaşmıştır. Şarlken; XVI. yüzyılda imparatorluğun başına geçtiğinde İtalya'nın büyük bir kısmı ile İspanya, Belçika, Hollanda, Almanya ve Avusturya'ya hâkim olmuştur. Avrupa'daki tüm Hristiyanları imparatorluk çatısında birleştirmeyi amaçlayan Şarlken, Osmanlıların Avrupa'daki ilerleyişini durdurma ve Macaristan yönünde genişleme politikası izlemiştir.

Avrupa'da meydana gelen Yüzyıl Savaşları'ndan (1337-1453) sonra Valois (Valua) Hanedanlığı idaresinde feodal yapısından sıyrılan Fransa'da monarşi güç kazanmıştır. Fransa artık Avrupa'nın kuvvetli devletlerinden biri olarak Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'na rakip olmuştur.

Memlûklular, XIII. yüzyıl sonunda Türk asıllı emirler tarafından Mısır'da kurularak Filistin, Suriye ve Hicaz'a hâkim olmuştur. Memlûkluların, tarihî ticaret yollarını kontrol etmesi ve aynı zamanda kutsal yerlerle birlikte halifeyi himayesi altında bulundurması diğer Müslüman devletlere göre ön plana çıkmasını sağlamıştır.

XVI. yüzyılın başında İran'da ortaya çıkan Safevi Devleti, sınırlarını Anadolu'ya doğru genişletmek isteyince hem Osmanlıların hem de Memlûklulların hâkimiyetini ve gücünü tehdit etmeye başlamıştır.

Safeviler, özellikle bölgedeki Türkmen aşiretleri üzerinde etki oluşturarak Doğu Anadolu'yu hâkimiyeti altına almak istemiştir.

Osmanlılar Akdeniz'de

İstanbul'un Fethi'yle Osmanlılar hem Karadeniz

ve Doğu Avrupa ticareti üzerinde kontrol sağlamış hem de önemli bir stratejik konuma sahip olmuştur. Bunun yanında Ceneviz ve Venedik gibi İtalyan devletlerine ticari imtiyazlar verilerek Doğu Akdeniz ticaretinin devam etmesi sağlanmıştır. Osmanlılar, Akdeniz'in sadece ticari yönüyle değil siyasi, sosyal ve kültürel yönüyle de gelişmesine önem vermiştir.

Bu amaçla XVI. yüzyılda Akdeniz'i bir Türk Gölü hâline getirmiş ve aynı zamanda fethettiği adalara Anadolu'dan Türk nüfusu iskân ettirerek fetihlerin kalıcı olmasına özen göstermiştir. Akdeniz'deki adalar başta olmak üzere Cezayir, Tunus ve Trablus'ta üsler kuran Osmanlılara bağlı denizciler, Akdeniz'de Türk hâkimiyetini sağlamıştır. Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'deki hâkimiyetiyle güvenlik artmış ve korsanlık faaliyetleri azalmıştır.

Coğrafi Keşifler 'in Nedenleri

1- Akdeniz'e hâkim olan Osmanlıların Doğu ticaret yollarını kontrol altına alması nedeniyle Avrupalıların yeni ticaret yolları arayışına girmesi.

2- Doğu'nun ihtiyaç mallarına ulaşmak isteyen Avrupalıların keşfedilen yerlerdeki değerli madenlere sahip olma arzusu.

3- Gelirlerini artırmak ve zenginliğe ulaşmak isteyen Avrupalı kralların keşif hareketlerini desteklemesi.

4- Avrupa'nın XVI. yüzyılda tek güç olan Osmanlı Devleti'ne karşı meydan okuma isteği.

5- Batı'da coğrafya ile denizcilik bilgisinin artması, cesur gemicilerin yetişmesi ve gemicilik teknolojisinin gelişmesi.

6- Avrupalıların Hristiyanlığı yaymak istemesi.

Coğrafi Keşifler'in Etkileri

XV. yüzyılın ortalarından XVI. yüzyılın sonlarına kadar süren Coğrafi Keşifler, yeni kara parçaları ve ticaret yollarını ortaya çıkarmış, dünyanın jeopolitik ve ekonomik dengesini değiştirmiş, dünyayı Eski ve Yeni Dünya olarak ikiye ayırmıştır. Bu süreçte Avrupalılar; Amerika, Asya, Afrika ve Uzak Doğu'nun birçok bölgesine keşif yolculukları gerçekleştirmiştir.

Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'e hâkim olduğu dönemde gerçekleşen Coğrafi Keşifler; Avrupa, Asya ve Afrika'da hayatın her alanında etkili olmuştur. Keşifler sonucunda yeni ticaret yollarının bulunması ve ticaret merkezlerinin ortaya çıkması, stratejik dengeleri değiştirmiştir.

Keşif hareketleri Avrupa'nın Türklere bağımlı olmaksızın ticaret yapabilmelerine, yeni ürünlerle insan kaynaklarını Avrupa'ya taşıyabilmelerine ve sömürgelerde büyük çiftlik tarzı üretim ile zenginliklerini artırabilmelerine neden olmuştur.

Avrupa artık ihtiyaç duyduğu pek çok ürünü hiçbir vergi ödemeden yeni keşfedilen topraklardan temin etmiştir. Keşifler, Avrupa'nın önemli miktarda sermaye elde etmesini sağlayarak Sanayi Devrimi'ne giden bir süreci başlatmıştır.

Keşifler sonunda Orta Çağ'ın skolastik düşünce yapısının değişmeye başlaması yeni bir iktisat anlayışını getirmiştir. Bu yeni iktisat anlayışıyla zenginleşen Avrupa'da Rönesans ve Reform hareketlerini başlatan düşünce yapısı ortaya çıkmıştır.Burjuva sınıfı toplumsal ve ekonomik bir sınıf olarak önem kazanmıştır.

Ulusal devletler, sömürgeciliğe yönelmiş ve İspanya, Portekiz gibi sömürge imparatorlukları kurulmuştur.

Avrupa'nın Atlantik sahillerinde yer alan limanları giderek önem kazanmış ve bu limanlar süratle gelişmiştir. Akdeniz ticareti ise geçirdiği sarsıntıya rağmen yine de eski önemini korumuştur.

Keşfedilen yeni kıtalardaki İnka ve Aztek gibi eski medeniyetler imha ve talan edilmiştir. Keşifler, Osmanlı'yı ekonomik yönden çökertmemiş ancak Avrupa'nın ekonomik sıçramasına zemin hazırlayarak Osmanlı'nın Batı karşısında geri kalmasını başlatmıştır.

Coğrafi Keşifler'le birlikte patates, domates, mısır, fasulye, kakao, vanilya ve tütün gibi ürünler Akdeniz dünyasına girmiştir. Yeni ürünlerle birlikte yaşanan gelişmeler ve Avrupa'da ortaya çıkan refah ortamı, nüfusun artmasını sağlamıştır.

SORULAR

1. Avrupalılar Yeni Dünya'dan getirdikleri tarımsal ürünler olan domates, patates ve mısır gibi bitkiler sayesinde halkın açlık sorununu büyük oranda çözmüşler ayrıca değerli madenleri özellikle de altını bol miktarda getirerek Avrupa'nın zenginleşmesini sağlamışlardır.

Yalnızca bu bilgilere dayanarak;

I. Yeni Dünya Eski Dünyayı ekonomik ve sosyal yönden etkilemiştir.

II. Avrupalılar Yeni Dünya'ya sömürge amacıyla gitmişlerdir.

III. Altın ilk kez Yeni Dünya'da ortaya çıkmıştır.

gibi yargılardan hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III **Cevap: A**

2. Osmanlı Devleti'nin dünya gücü haline gelmesinde;

I. Saltanatın tek bir soya dayandırılması,

II. Dünya ticaret yollarını denetim altına alması,

III. Stratejik amaçlı siyasi ve ekonomik politikalar izlemesi

durumlarından hangilerinin etkisinden söz edilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III **Cevap: D**

3. Aşağıdakilerden hangisi Coğrafî Keşiflerin sonuçlarından biri değildir?

A) İpek ve Baharat ticaret yolları eski önemini yitirdi.

B) keşifler ile birlikte Amerikan kültürü Avrupa'da yayıldı.

C) Hristiyanlık yeni alanlarda yayılma imkânı buldu.

D) Avrupa'ya bol miktarda altın ve gümüş getirildi.

E) Avrupalı devletler sömürge imparatorlukları kurdu.

Cevap: B